

**НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХПІ»
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені С.КУЗНЕЦЯ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О.М. БЕКЕТОВА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА
АРХІТЕКТУРИ**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

**Матеріали
Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції
7 жовтня 2021**

ХАРКІВ 2021

УДК 378.1
П 78

П 78 Проблеми та перспективи розвитку системи вищої освіти в Україні. Матеріали всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції 07 жовтня 2021 р. / Харків:Харк. нац. ун-т будів. та архіт., 2021. 40 с.

У збірнику за матеріалами конференції представлені оригінальні авторські бачення вирішення сучасних проблем та перспектив розвитку системи вищої освіти в Україні.

**Редакційна колегія:
Успаленко В.І., Докуніна К.І.**

© Харківський національний університет
будівництва та архітектури, 2021

ЗМІСТ

Avanesova N., Serhiienko Y. Development of higher education in ukraine: trends and prospects.....	4
Вінниченко О.В. Застосування онлайн технологій для здобувачів вищої освіти з економічних дисциплін.....	5
Временко Л.В., Кондратенко Д.В. Розвиток наукових парків.....	6
Докуніна К.І., Шкарлат Н.Ю. Інноваційні підходи навчання при підготовці здобувачів економічних спеціальностей.....	8
Дорошенко Г.А., Калініченко Л.Л. Синергія партнерства: освіта-наука-бізнес.....	10
Колєдіна К.О., Музиченко В.В. Сучасний стан стандартизації вищої освіти в Україні	12
Колодяжна Т.В. Концепція розвитку вітчизняної системи вищої освіти відповідно до сучасних європейських вимог.....	14
Марченко О.В., Бутенко А.А. Врахування особливостей кліпового мислення в процесі здобуття вищої освіти.....	17
Мордовцев О.С., Нечасва А.С. Обґрунтування концептуальних напрямів розвитку системи вищої освіти в Україні.....	20
Музиченко В.В. Популяризація академічної доброчесності.....	23
Музиченко В.В. Сучасні виклики вищої освіти: інноваційні тренди у підготовці здобувачів.....	24
Серпухов М.Ю., Попова Л.М. Сучасні аспекти ціноутворення на ринку освітніх послуг України.....	26
Смачило В.В. Стимулювання розвитку стратап-руху в Україні через освітній процес в ЗВО.....	28
Тохтамиш Т.О., Лісняк А.А. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні.....	30
Шептуха О.М. Розвиток soft skills у здобувачів та викладачів закладів вищої освіти.....	33

DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS

Avanesova N., Serhiienko Y.

A special place in the national education system of Ukraine is occupied by higher education institutions, which must, first of all, work for the development of society. Higher education is a component of the education system of Ukraine, which is regulated by the Laws of Ukraine "On Education" and "On Higher Education". It provides fundamental scientific, professional and practical training of students and is an important link in the state.

Universities are the basis for the comprehensive progress of the society and state. Today's situation in Ukraine have emphasized the necessity to reform it. In this regard, a new law "On Higher Education" was adopted. This law establishes the basic legal, financial and organizational, principles of the higher education system, makes special conditions for improving collaboration between government agencies and business with higher education institutions on the principles of autonomy of higher education institutions, combining education with science and industry.

The analysis of the current socio-cultural situation allows us to conclude that a vocational school, which unites higher education institutions of all levels, should take a step towards solving complex modern problems. Universities and research institutes of Ukraine have sufficient scientific and intellectual potential to restructure the system of professional training in 10-15 years in the light of new worldviews, social and economic needs and the latest trends [2]. Therefore, educational activities in higher education should be based on the following basic postulates:

- 1) compliance of education with the needs of socio-economic development of society;
- 2) ensuring the intellectual development of the individual, mastering it effective methods of independent cognitive activity;
- 3) the formation of young generations of high moral and spiritual qualities on the basis of universal and national values;
- 4) development of high ecological culture and responsibility for environmental protection.

A global trend in the global higher education system is the widespread use of distance learning using modern electronic means and the Internet. The problem of distance learning in Ukrainian education has been widely studied, but with the rapid change in requirements for modern educational technologies there is a problem of lack of complete information about the impact of distance learning on the development of student motivation in higher education.

One of the directions of modernization of higher education in Ukraine is to take into account the progressive ideas and practical achievements of Europe, North America and Asia, which in recent years have achieved

significant success in reforming their own education systems and introducing innovative technologies.

Ukraine has adopted a number of official documents that fully ensure the introduction of distance learning in our country, the organization of quality training of specialists in various fields. However, teachers note such obstacles to the development of distance learning as their lack of desire and financial interest, lack of computer skills, inadequate computer literacy, and prejudice against innovative technologies [3].

Today, given the pandemic situation, there are many shortcomings in the organization of the educational process and the work of higher education institutions in the country, but given the complexity of this situation around the world, free economic efforts are trying to establish the educational process and make it convenient for applicants and for lecturers.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu». Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia 14.09.2021)

2. Stepko M.F., Boliubash Ya.Ia., Shynkaruk V.D., Hrubinko V.V., Babyn I.I. Vyshcha osvita Ukrainy i Bolonskyi protses: Navchalnyi posibnyk za red. V.H Kremenia. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan. 2004. 384s.

3. Kuhovyi, V. I. Potochnyi stan vyshchoi osvity v Ukraini: problemy, prychny, perspektyvy. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. 2020. 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-11-2>

ЗАСТОСУВАННЯ ОНЛАЙН ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Вінниченко О.В.

Доступність інформації в сучасних умовах формування інформаційно-комунікаційної сфери сприяє інформатизації суспільства. Сьогодні інформаційні технології впливають на розвиток багатьох сфер життя, зокрема зростає їх роль і в освітньому процесі.

Починаючи з 2010 року в Україні набула чинності Концепція впровадження медіаосвіти України [1], мета якої формування у дітей і молоді медіа-обізнаності, медіа-грамотності та медіа-компетентності.

В умовах пандемії онлайн навчання набуває особливої актуальності. Сьогодні відбувається широке застосування дистанційних форм і методів навчання для забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців в різних галузях економіки. Дистанційне навчання передбачає спілкування між здобувачем вищої освіти та викладачем без їх безпосередньої зустрічі з використанням інформаційних технологій. Така форма навчання має певні переваги та

недоліки. Серед переваг слід зазначити, що це дає можливість навчатися будь-де і будь-коли. В більшості країн світу така форма навчання більш доступна за ціною навчання. Але поряд з цим є певні недоліки, а саме: здобувачі вищої освіти повинні мати високу самомотивацію, бо значно ускладнюється можливість оцінити ступінь знання та оволодіння матеріалом, що викладається.

Викладання учбових дисциплін в контексті глобальних змін, що відбуваються у вищій освіті, потребує від викладача володіння методами впровадження інноваційних технологій в освітній процес.

Література:

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. URL: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm

РОЗВИТОК НАУКОВИХ ПАРКІВ

Временко Л.В., Кондратенко Д.В.

Діяльність вітчизняних наукових парків в Україні розпочалася в 2006 році з прийняттям Закону України «Про науковий парк «Київська політехніка», який визначив основні засади створення і функціонування наукового парку з метою організації, координації та контролю процесу виконання проектів наукового парку і спрямований на інтенсифікацію процесів розроблення, виробництва, впровадження високотехнологічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, підвищення надходжень до державного та місцевих бюджетів шляхом поєднання освіти, науки і виробництва.

Важливою подією було прийняття у 2009 Закону України «Про наукові парки». Цей закон мав велике значення для регулювання правових, економічних, організаційних відносин, пов'язаних із створенням та функціонуванням наукових парків та став підґрунтям нової нормативно-правової бази щодо процедури прийняття рішення Міністерства освіти про створення наукового парку та державної реєстрації проектів наукових парків, реалізація яких потребує державної підтримки. Згідно з цим законом науковим парком є юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку.

За даними Міністерства освіти станом на 1 вересня 2021 року в Україні зареєстровано 36 наукових парків [1]. За п'ять останніх років їх кількість збільшилася удвічі. У Харкові функціонують: науковий парк "Синергія", науковий парк "Наукоград – Харків", науковий парк "ФЕД", науковий парк "Енергоефективні технології", науковий парк Національного технічного

університету "Харківський політехнічний інститут", науковий парк "Агрозоовет", науковий парк "Наука і безпека".

Для порівняння зазначимо, що загалом у Європі функціонує 227 наукових парків: у Великобританії – 63, Франції – 60, Фінляндії – 24, Німеччині – 13, Швеції – 12, Швейцарії – 7, Бельгії, Нідерланді, Італії – по 6, Данії, Іспанії – по 5, Греції, Польщі – по 4, Ірландії, Норвегії, Чехії – по 2, Португалія, Туреччина, Австрія, Естонія, Латвія, Люксембург мають по одному науковому парку [2].

Попри те, що вітчизняні наукові парки мають велику кількість та значний досвід функціонування, ґрунтовних досліджень щодо аналізу їх діяльності, переваг та недоліків, досягнень та втрат, залучення інвестицій та рівня міжнародного співробітництва, пріоритетних напрямків досліджень та прогнозів на майбутнє – не має. Порівняння діяльності наукових парків в Україні, маючи єдине розуміння їх характеристик, дало б можливість скласти більш повну картину їх відмінностей і схожості з точки зору організаційної мети, структури, діяльності та персоналу.

Остання доповідь "Глобальний інноваційний індекс – 2020" Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) відводить Україні 45 місце серед 131 економіки світу за рівнем її інноваційної результативності (80 показників у 7 сферах) [3]. Основою інноваційної спроможності є людський капітал і дослідження (39 місце), а також знаннєві та технологічні результати (25 місце). Сильними сторонами України вважаються співпраця університетів і промисловості у дослідженнях (50 місце). Отже, враховуючи проведені дослідження ВОІВ, використання інноваційного потенціалу через дослідження співпраці науковців та підприємців шляхом створення та розвитку наукових парків є необхідним.

Про актуальність цього питання свідчить прийнятий Верховною Радою Закон "Про внесення змін до деяких законів України щодо активізації діяльності наукових парків» 7 вересня 2021 року, метою якого є підвищення ефективності здійснення науковими парками інноваційної діяльності та комерціалізації результатів наукових досліджень, науково-технічних розробок. Проблемою, що потребує розв'язання, визначено те, що наукові парки ще досі не виступають ефективним інструментом впливу на розвиток інноваційних процесів.

У зв'язку з цим закон чітко визначає правовий статус наукових парків, їх організаційно-правову форму, завдання та мету задля підвищення їх ролі та покращення інноваційної діяльності; надає право засновникам створювати наукові парки та встановлювати напрями їх діяльності без погодження з центральними органами виконавчої влади; надає можливість засновникам надавати приміщення для розміщення наукових парків на таких умовах оренди, як для бюджетних установ;

включає до переліку джерел фінансування наукових парків також і гранти, кредити, поворотну фінансову допомогу тощо.

Література:

1. Наукові парки. URL : <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/naukovi-parki>

2. Научные парки в Европе. URL : <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/science-technology/university-industry-partnerships/science-parks-around-the-world/science-parks-in-europe/>

3. Глобальный инновационный индекс 2020 г. URL : https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII_2020_KeyFindings_RU_web.pdf

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Докуніна К.І., Шкарлат Н.Ю.

Для кожної людини навчання має важливе значення. Система вищої освіти визначає ключові напрями професійної компетенції, забезпечуючи ціннісні орієнтири такого фахівця - спеціаліста. Розвиток системи вищої освіти потребує постійного оновлення існуючих методів і технологій навчання, що обумовлює необхідність запровадження в освітньому процесі інноваційних підходів при підготовці здобувачів економічних спеціальностей.

Безумовно, досвідченому фахівцю в професійній сфері значно простіше реагувати на зміни зовнішнього середовища, оскільки застосування своїх знань та навичок на практиці для них є звичайною, щоденною роботою. Варто зазначити, що початок світової пандемії COVID-19 обумовив необхідність трансформації традиційних підходів не тільки в роботі досвідчених спеціалістів, а й і у здобувачів освіти. Так, основними вимогами до випускників закладів вищої освіти, крім знань у своїй сфері, необхідно мати певні вміння та навички які дозволять йому своєчасно вирішувати поставлені завдання з урахуванням існуючої ситуації:

1) мати фундаментальні знання в своїй професійній сфері та вміння їх поєднувати, за необхідності, в різних сферах своєї діяльності;

2) мати здатність швидко освоювати нові технології;

3) бути організованою людиною та мати навички самоосвіти;

4) мати креативний підхід в дослідницькій діяльності;

5) вміння працювати в колективі;

6) бути здатними вести ділове спілкування та мати навички обґрунтування своїх думок та ідей тощо.

У свою чергу, ці та інші якості разом із активним впровадженням нових підходів та технологій навчання можуть стати орієнтиром в розвитку сучасної системи вищої освіти.

Інноваційна освіта в цілому – це не якась певна освітня технологія, а принцип адекватного використання потенційних можливостей відомих елементів системи навчального процесу, що знову відкриваються. Інноваційний підхід в освіті визначається не через використання певної моделі, а через здатність проектувати і моделювати навчальний процес з використанням різних освітніх технологій [1].

Дослідники проблем вищої освіти зазначають, що в основі інноваційних моделей лежить концепція розвивального навчання із орієнтуванням на активну пізнавальну позицію здобувача.

Узагальнюючи існуючі дослідження щодо використання та запровадження інноваційних підходів при підготовці здобувачів економічних спеціальностей можна виділити наступні:

- залучення в навчальний процес фахівців-практиків із сфер, пов'язаних з конкретною дисципліною;
- систематичне підвищення кваліфікації викладачів- лекторів;
- постійний зв'язок ЗВО з роботодавцями з метою формування попиту на кваліфікованих спеціалістів;
- оснащення лабораторій ЗВО сучасним обладнанням та можливість проведення практичних занять на підприємстві, банках, страхових капаніях, маркетингових агентствах;
- співпраця з іншими ЗВО та бізнес структурами;
- активне впровадження тренінгів як для здобувачів вищої освіти, так і майбутніх абітурієнтів, які проводяться викладачами та фахівцями. Крім того, такий підхід сприятиме розвитку соціальних навичок учасників тренінгу;
- застосування в начальному процесі імітаційних моделей при вивченні фахових дисциплін;
- використання онлайн сервісу (ігрова платформа) kahoot! для проведення вікторин, опитувань і обговорень, а також перевірки знань.

Підсумовуючи, можна сказати, що інноваційні технології навчання є основним вектором розвитку системи вищої освіти в Україні, що сприятиме переходу її на новий рівень розвитку. Використання інноваційних моделей та технологій навчання є запорукою успішної пізнавальної діяльності студентів-фінансистів, оскільки їх творчий потенціал необхідно розвивати, заохочувати та підтримувати.

Література:

1. Шестоपालюк О.В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. №3. С. 118-124.

СИНЕРГІЯ ПАРТНЕРСТВА: ОСВІТА-НАУКА-БІЗНЕС

Дорошенко Г.А., Калініченко Л.Л.

Сьогоднішній час економіки знань вимагає підготовки грамотного спеціаліста, який володіє сукупністю систематизованих знань і практичних навичок, які дозволяють вирішувати теоретичні та практичні завдання за професійним профілем. Саме тому забезпечення безперервності підготовки, підвищення якості освіти відповідно до вимог, які висуваються потребами держави є головним завданням вищої школи.

На жаль, за параметром якості результату освіти ми поступаємося нашим європейським колегам. Знають наші випускники багато, а от навички практичного застосування знань сформовані недостатньо. За європейським стандартом, дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки, гарантією чого є диплом і авторитет вищого навчального закладу [1]. Окреслимо основні проблеми вищої школи та якості підготовки фахівців:

- ✓ низький рівень взаємодії між бізнесом та закладом вищої освіти;
- ✓ відсутність сучасної матеріально-технічної бази в навчальних закладах;
- ✓ низький рівень навчання практичним технологіям;
- ✓ слабка участь фахівців-практиків у навчальному процесі, як на рівні безпосереднього викладання освітніх дисциплін, так і у керуванні закладом вищої освіти;
- ✓ невідповідність якості освіти потребам ринку.

Одним з напрямів підвищення якості освіти і її конкурентоспроможності є ефективне партнерство вищої школи та бізнес-спільнотами. Така взаємодія націлена на вдосконалення професійної підготовки кадрів на відповідність фахівців, які отримують диплом про вищу освіту, потребам економіки.

Співпраця вищої школи та бізнес-спільноти сприятиме:

- максимальної відповідності здобувачів вищої освіти вимогам роботодавців та потребам ринку;
- мотивації здобувачів для отримання затребуваної спеціальності та можливості працевлаштування;
- підвищенню ефективності підготовки кадрів вищої кваліфікації;
- забезпеченню взаємозв'язку, взаємопроникнення і взаємовпливу різних систем (наука та освіта, наука і виробництво), що приводить до якісних змін в освіті.

Синергія освіти і науки з бізнесом забезпечить:

- ✓ високу якість предметної, психолого-педагогічної та професійної підготовки;
- ✓ єдність теоретичного і практичного аспектів підготовки майбутніх фахівців;

- ✓ гнучкість і варіативність змісту і технологій освітнього процесу в системі професійної освіти;
- ✓ поживлення пізнавально-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти;
- ✓ активізацію креативності здобувачів вищої освіти;
- ✓ активне впровадження результатів наукових розробок здобувачів у виробництво;

Для активізації процесу взаємодії партнерства освіти, науки та бізнесу необхідно вирішити наступні завдання:

- розробити законодавчу базу в системі соціального партнерства;
- активізувати способи навчання, за якими теоретичний матеріал закріплюється в умовах виробництва (дуальна освіта);
- визначити перелік спеціальностей, за якими можливе застосування дуальної системи навчання;
- визначити перелік базових підприємств, готових стати партнерами по запровадженню дуальної моделі освіти, виробити вимоги та заохочення до підприємств, які мають можливість впровадження дуальної системи навчання;
- розробити освітні стандарти на основі компетентнісного підходу та запитів стейкхолдерів;
- залучати провідних фахівців підприємств до викладання частини профільних дисциплін та фахових модулів;
- запровадити державну програму підтримки відповідних напрямків вищої освіти до визначених державних пріоритетів розвитку економіки.

Отже, синергія освіти, науки, бізнесу – це одна зі складових сучасної моделі, яка затребувана суспільством. Тісна співпраця викладачів, підприємців і студентів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці, забезпеченню виробництва висококваліфікованими кадрами і посиленню престижності викладацької праці, а відповідно, реалізації місії вищої освіти зазначеної в стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки – забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього.

Література:

1. Калініченко Л. Дуальна система освіти як складова сучасної моделі освітнього процесу. *Методичний потенціал, тренди та формати трансформації Європейських освітніх систем*: матеріали 1 Міжнар. наук.-методичн. конф. ХНУБА, Харків: ФОП Панов, 2019. С. 185.
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення 21.09.21).

3.Наказ МОН від 12.12.2019 № 1551 «Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#> (дата звернення 21.09.21).

4.Указ Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» (від 3.07.2020 № 210/2020) URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2102020-34045> (дата звернення 21.09.21).

СУЧАСНИЙ СТАН СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Коледіна К.О., Музиченко В.В.

Євроінтеграція, як головний і незмінний зовнішньополітичний пріоритет України, передбачає розбудову й поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС в усіх сферах життя. Важливою складовою цього процесу є входження національної системи освіти України у Європейський освітній простір. Сприяти цьому покликане запровадження та утвердження в українському суспільстві кращих європейських освітніх традицій шляхом адаптації законодавства України до стандартів ЄС, посилення діалогу щодо систем загальної освіти, застосування нових підходів до навчання та змісту освіти.

Питання освіти в Україні є одним з перших на порядку денному в Міністерстві освіти і науки України.

Одним із завдань для здійснення прориву у національній системі освіти є Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., яка ще у 2013р. визначила розроблення стандартів вищої освіти, зорієнтованих на компетентнісний підхід, узгоджених із новою структурою освітньо-кваліфікаційних (освітньо-наукових) рівнів вищої освіти та з Національною рамкою кваліфікацій [1].

Це завдання забезпечується низкою нормативних документів, зокрема Законом України “Про вищу освіту” [2], Національною рамкою кваліфікацій [3] та, безпосередньо, методичними рекомендаціями щодо розроблення стандартів вищої освіти [4], які є ключовими документами для розробників нових стандартів.

Закон України “Про вищу освіту” розмежував поняття “стандарти освітньої діяльності” та “стандарти вищої освіти”.

Законодавець визначив стандарти освітньої діяльності як сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу [2].

Згідно зі статтею 10 Закону України “Про вищу освіту” під стандартом вищої освіти розуміють сукупність вимог до змісту та

результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності [2].

В основу нової парадигми стандартизації освіти закладено нові ідеологічні засади вищої освіти. Стандарти вищої освіти повинні проектувати, дотримуючись таких принципів:

1. Академічні права вищого навчального закладу, що визначають його автономію, не можуть бути обмежені іншими законами чи нормативно-правовими актами.

2. Децентралізації проектування стандартів вищої освіти.

3. Компетентнісного підходу, що потребує якісного професійного менеджменту та забезпечення наукових засад у проектувальній діяльності стандартів вищої освіти.

4. Забезпечення та поваги до академічних свобод викладачів і студентів.

5. Проектування освітніх стандартів з орієнтацією на професійні компетенції та розбудову кар'єри майбутнього фахівця.

6. Академічної мобільності викладачів та студентів.

7. Формування інституційного середовища стейкхолдерів (групи впливу) як коаліції учасників розвитку освітньої політики університету.

8. Орієнтації на якість освіти.

9. Міжнародного компонента.

10. Гнучкості освітніх програм.

Стандарти освіти відіграють ключову роль у національній системі освіти, тип якої залежить від політичних, соціально-економічних умов, традицій певної країни. Своєю чергою, тип системи освіти впливає на функції, вид та структуру освітніх стандартів. Затвердження нових стандартів вищої освіти в Україні стане вагомим внеском у розвиток сучасної вищої освіти.

Отже, сьогодні створена нормативна база, сформовані науково-методичні комісії та реалізуються заходи із розроблення стандартів вищої освіти. Завершується їх громадське обговорення і погодження. За умови правильного та ефективного використання ідеологічних підходів до формування стандартів вищої освіти результатом стане підвищення рівня якості вітчизняної освіти, наближення її до потреб суспільства та ринку праці, успішна інтеграція до європейського освітнього простору.

Література:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

2. Про вищу освіту: Закон України: від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

4. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2016 № 600 URL:<http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-radaministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

Колодяжна Т.В.

Учасники Болонського форуму схвалили двоетапну американську та британську системи закінченої й незакінченої вищої освіти, відзначаючи, що введення подібної системи бажано й в інших європейських країнах. Такий підхід має вирішальне значення й для країн, у яких прагнуть забезпечити дійсну відповідність для випускників університету й забезпечити роботодавців прийнятними умовами оцінювання готовності кандидатів на роботу в їхніх професійних галузях [1].

Процеси європейської інтеграції, як прояв об'єктивно обумовленої глобалізації на нашому континенті, охоплюють усі нові сфери життєдіяльності суспільства. Подібні тенденції стосуються і освіти, особливо вищої школи.

Україна, яка чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, а також веде роботу із практичного приєднання до Болонського процесу.

У якості моделі пропонується двоступенева система освітньо-кваліфікаційних рівнів за схемою бакалавр (не менше 3 років) і магістр (2 роки навчання). Перший етап повинен повністю забезпечити в академічному плані доступ до другого етапу - підготовки магістра. У свою чергу освіта на магістерському рівні надає право продовжити післядипломну освіту та здобувати ступінь доктора наук (доктора філософії), еквівалентом якого у нас є кандидат наук.

У розвитку Болонського процесу пропонується крім національного диплома видавати додатково також міжнародний диплом єдиного для Європи зразка, що повинен визнаватися роботодавцями на європейському ринку праці.

Сьогодні в Україні на законодавчому рівні вже затверджена система стандартів за кожним освітньо-кваліфікаційним рівнем і профілем підготовки [2].

На думку представників багатьох університетів України, досить масштабним буде передбачене Болонською декларацією впровадження системи академічних кредитів, яка є аналогічною Європейській кредитно-трансферній системі. Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів щодо переходу з однієї навчальної програми на

іншу, включно з програмами післядипломної освіти. Система кредитів слугує багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн, що не заважає наявності в цих країнах власних або вузівських кредитних систем. Важливим моментом упровадження кредитної системи є можливість обліку всіх досягнень студента, а не тільки навчального навантаження, наприклад участі в наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах тощо.

В окремих країнах як умову нарахування кредитів виставляють вимогу, щоб навчальне навантаження містило в собі 50 і більше відсотків самостійної роботи студента.

Визначення змістових модулів навчання по кожній дисципліні, узгодження кредитних систем оцінювання результатів студента стане основою для досягнення ще однієї задекларованої в Болонській декларації мети - створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів і дослідників територією Європи [3].

Експерти відзначають, що для досягнення кінцевої мети Болонського процесу - побудови єдиного простору освіти - недостатньо формального впровадження принципів декларації. Потрібні прозорі та зрозумілі всім методології контролю якості освіти. Обов'язковою вважається наявність внутрішніх і зовнішніх державних і суспільних систем контролю якості освіти й тут насамперед називають ліцензування або акредитацію. В Україні такі процедури уведено давно, вони постійно вдосконалюються. На кожному засіданні Державної акредитаційної комісії (ДАК) розглядаються критерії оцінювання готовності навчального закладу надавати якісні освітні послуги та результати експертизи конкретних установ.

Якість вищої освіти має специфічні особливості. По-перше, головним об'єктом у системі освіти є ті, хто навчаються. Вони, з одного боку, виступають споживачами складових освітньої системи (знань, умінь, досвіду практичної діяльності тощо), їм, разом з тим, висувають вимоги до якості навчання. По-друге, підготовка фахівців - це досить тривалий (5-6 років) процес, і тому, щоб гарантувати відповідний рівень компетентності випускників, необхідно мати у вищих школах постійну й ефективну систему моніторингу якості навчання та якості підготовки випускників [4].

Відповідно до концепції Болонської декларації, що сповідає принцип інституціональної автономії, основна відповідальність із забезпечення якості покладається на ВНЗ. У світовій практиці застосовуються різні підходи до оцінювання якості роботи ВНЗ: репутаційний (на основі експертних оцінок), результативний (за об'єктивними показниками) і загальний.

Історично сформувалися "англійська" модель якості освіти, що базується на внутрішній самооцінці академічного співтовариства, і

"французька" модель, що ґрунтується на зовнішній оцінці ВНЗ з огляду на його відповідальності перед суспільством. "Американська" модель поєднує ці підходи й є найбільш прийнятною для наслідування.

В Україні система забезпечення якості існує на трьох рівнях [5]:

- на рівні вищого навчального закладу;
- на державному рівні (державна та державно-суспільна система контролю);
- на міжнародному (європейському).

Першочерговими заходами у процесі міжнародного визнання нашої системи освіти є наступні. По-перше, необхідно забезпечити інформаційну підтримку дій з аналізу критеріїв і технологій міжнародної оцінки якості й функцій різних агентств. По-друге, налагодити офіційні взаємозв'язки з організаціями, які відповідають за гарантування якості вищої освіти в Європі, насамперед з європейською асоціацією університетів, а зовнішнє оцінювання якості може здійснювати Європейська мережа забезпечення якості. По-третє, спланувати виконання Україною відповідних вимог Болонського процесу, а саме: визначення обов'язків державних органів; створення погодженої системи оцінювання програм і ВНЗ, включаючи внутрішнє й зовнішнє оцінювання; адаптацію систем акредитації, атестації та визначення процедур порівняння; створення мережі оцінювання якості; створення погоджених стандартів і процедур для забезпечення якості адекватної системи перевірки. По-четверте, увести в Україні погоджений Додаток до диплома.

З наведеного вище можна зробити наступні висновки.

1. Для забезпечення вітчизняної системи гарантії якості відповідно до європейських вимог необхідно здійснити такі заходи:

- розробити критерії оцінювання якості вищої освіти на всіх рівнях;
- забезпечити прозорість результатів оцінювання якості та вільного доступу до цієї інформації.

2. В Україні плідно працює державна система акредитації, ліцензування й атестації вищих навчальних закладів, що надає можливість у цілому об'єктивно оцінити можливості навчального закладу з підготовки фахівців на рівні національних і світових стандартів, хоча й має потребу у певному реформуванні й удосконаленні критеріїв і процедур відповідно вимог Болонського процесу.

3. Стосовно реалізації принципу інституційної автономії ВНЗ повинні створити систему забезпечення якості для постійного самоконтролю основних напрямів власної діяльності. Крім цього, ВНЗ повинні бути зацікавлені в зовнішньому моніторингу якості освіти як державними, так і недержавними організаціями для визначення рейтингу.

Література:

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://mon.gov.ua>.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Вахович І. Стан і проблеми вищої освіти в Україні. *Фінансовий простір*, 2014. № 8. С. 63-69.
4. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть. *Вища освіта України*, 2001. № 1. С 11-17.
5. Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посіб. Тернопіль: Навчальна книга, Богдан, 2004. 384с.

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ КЛІПОВОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марченко О.В., Бутенко А.А.

Сучасна освіта передбачає необхідність опрацювання значного масиву інформації, обсяги якого постійно зростають. Це супроводжується трансформацією системи освіти, збільшенням факультативної частки навчання. Для оцінювання отриманих знань здебільшого використовують тестування. Всі ці фактори впливають на спосіб мислення, змінюючи класичне логічне мислення на кліпове. З переходом до дистанційної форми навчання у карантинний період ця тенденція тільки посилилась. Новий спосіб мислення вимагає змін в системі навчання, при цьому важливим є не тільки зберегти кращі риси фундаментальної освіти, але й пристосувати її під особливості сприйняття матеріалу сучасними здобувачами.

«Кліпова свідомість» є однією з відмінних ознак культури останніх десятиліть. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, відкритість сучасного інформаційного простору і інтенсивність впливу інформації на свідомість людини досить гостро проявляються у сучасному світі. Проблеми, які виникають при цьому, набувають особливої актуальності для сучасної науки. Особливої уваги при цьому, заслуговують проблеми прояву «кліпового мислення» здобувачів вищої освіти в процесі навчання у ЗВО. Оскільки такий тип мислення притаманний більшості здобувачів сьогодення, традиційний освітній процес, що спирається здебільшого на логічне мислення, стає недостатньо ефективним. Тому важливо зосередити зусилля на вивченні позитивних рис кліпового мислення та можливостей їх використання в учбовому процесі.

В науковій літературі зустрічаються різні підходи до трактування цього явища. Зокрема, Соболева С.М. [2] визначає поняття «кліпове мислення» як схильність людини сприймати інформацію про

навколишній світ у формі невеликого кліпу, що містить короткий яскравий посил. Таким чином в уяві людини створюється образ реального світу, що складений з численних уривків різноманітної інформації та вражень людини про неї. За умов надлишку й нескінченного швидкого оновлення інформації, вона миттєво втрачає актуальність і застаріває. Через це така інформація не потребує осмислення та рефлексії.

У 2010 році культурологом К. Г. Фрумкіним [4] було виділено 5 передумов формування «кліпового мислення» у сучасної молоді:

1) прискорення темпів життя і безпосередньо пов'язане з ним зростання обсягу інформаційного потоку, що породжує проблематику відбору та скорочення інформації, виділення головного і фільтрації зайвого;

2) потреба в більшій актуальності інформації та швидкості її надходження;

3) збільшення різноманітності інформації, що надходить;

4) збільшення кількості справ, якими одна людина займається одночасно;

5) зростання діалогічності на різних рівнях на різних рівнях функціонування соціальних мереж.

«Кліповий» тип свідомості і мислення формується під впливом комп'ютерних технологій, агресивної реклами, а також лавиноподібного зростання обсягу інформації. Світосприйняття здобувача з «кліповим мисленням» перетворюється на калейдоскоп розрізнених фактів і уламків інформації. Людина звекає до постійної зміни повідомлень і вимагає нових [3].

В цілому, феномен «кліпового мислення» за час свого існування набуває яскраво вираженого негативного забарвлення, найчастіше його застосовують до підлітків і молоді. Вважається, що даний вид мислення катастрофічний, адже сучасна молодь читає уривками, сприймає інформацію фрагментарно, через своє постійне прагнення до динаміки. Тобто, відбувається отримання інформації імпульсами, без фокусування на ідеях, а лише на окремих спалахах і образах.

Негативні сторони «кліпового мислення» проявляються, як правило, у наступному [1]:

– навколишнє середовище перетворюється на сукупність розрізнених, не завжди пов'язаних між собою фактів, частин та уламків інформації. Людина звекає до того, що вони швидко, як у калейдоскопі, змінюють один одного, і постійно вимагає нових (потреба слухати нову музику, спілкуватися в чаті, постійно «бродити» мережею, редагувати фотографії тощо).

– у здобувачів вищої освіти негативні аспекти «кліповості» виявляються більш яскраво ніж у школярів завдяки тому, що значна частина навчальної інформації має вивчатись самостійно. Це, в свою

чергу, потребує ґрунтовної роботи з першоджерелами, навчальною літературою, а також вмінь систематизувати та аналізувати інформацію. Тобто навчальна інформація не завжди може бути подана у звичній для здобувачів стислій, «кліповій» формі (презентації лекцій, стислі конспекти, опорні схеми, тощо);

– цей тип мислення передбачає надмірне спрощення інформації, що впливає на глибину засвоєння матеріалу і не сприяє професійному розвитку;

– знижується (або навіть втрачається) здатність до аналізу й вибудовування логічних ланцюжків. При цьому споживання інформації прирівнюється до поглинання фастфуда.

Через нестачу глибоких знань та довгострокової пам'яті молодь стає дуже вразливою до різного роду маніпуляцій та маніпуляторів, що використовують їх довірливість. Через доступність великої кількості інформаційних джерел, що пропонують готові зразки та рішення, більшість здобувачів вищої освіти схильні до навчання, що не орієнтовано на засвоєння великих обсягів складної наукової та навчальної інформації. Аналіз, систематизація, повторення учбового матеріалу втрачають пріоритетність, що призводить до недостатнього засвоєння знань та отримання навичок. Далеко не кожна молода людина здатна уважно слухати викладача, формулювати думки у зрозумілу для інших форму.

Науковці, що досліджують дану проблему відзначають, що недоліки «кліпового мислення» значно перевищують переваги. До переваг вони змогли віднести лише більш ефективний захист мозку від інформаційного перевантаження і більш розвинену здатність до багатозадачності (студент може одночасно слухати музику, спілкуватися в чаті, редагувати фотографії і одночасно писати реферат чи виконувати іншу навчальну задачу).

З іншого ж боку кліпове мислення, що є ознакою більшості представників нового покоління, виникло в умовах інформаційного суспільства, що вимагає швидкого орієнтування у потоці різноспрямованої, часто суперечливої інформації, вміння користування різними джерелами інформації. Натомість, викладачі та батьки навчалися у інші часи, їм здебільшого притаманне логічне мислення, систематизовані знання, навички роботи з лінійною інформацією. Проблемою стає те, що вони намагаються забезпечити молодь знаннями і навичками у той самий старий спосіб. Однак, як показує практика, це не є продуктивним.

Тому саме зараз набуває актуальності питання ефективного використання переваг кліпового мислення у навчанні, адаптації освітнього процесу до особливостей цього типу мислення, тобто створення умов для формування сучасної успішної людини.

Література:

1. Гич Г.М. «Кліпове» мислення молоді: друг чи ворог навчання? *Наукові праці. Педагогіка*. 2016. Т. 269. №. 257. С.38-42
2. Соболева С.М. Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. №3. Т.2. С.86-90.
3. Фридман О. Психологія кліпового мислення. Що це таке? URL: <http://itstechnology.ru/page/klipovogo-mislennja-shho-ce-take>
4. Фрумкин К. Г. Клиповое мышление и судьба линейного текста URL: http://nounivers.narod.ru/pub/kf_clip.htm

ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Мордовцев О.С., Нечаєва А.С.

Сьогодні вища освіта для фахівця будь-якої галузі є важливим ступенем в житті та впливає на майбутні перспективи не тільки людей, але й соціально-економічного розвитку держави. Змінилася сама сутність освіти – від накопичення знань до розуміння як застосовувати на практиці набуті знання вміння гнучко та оптимально реагувати на суспільні і виробничі виклики та знаходити правильний і найбільш ефективний варіант вирішення проблем. Якщо раніше важливою якістю студента було сумління та старанність, а на екзамені перевірявся обсяг та рівень засвоєної студентом інформації, то за сучасних умов необхідність запам'ятовувати величезні обсяги інформації відпала, а викладач вже не є ексклюзивним носієм знання, на зміну цьому прийшли нові інформаційно-комунікаційні технології. Практичні компетентності – ось те, що цінується сучасними роботодавцями в усьому цивілізованому світі [1].

Однією з основних проблем вищої освіти є впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку студентів. Основна увага акцентується на компетенціях, що сприяють адаптації фахівців до мінливих умов сучасного ринку праці й бурхливого розвитку науки й техніки [3]. Майбутній фахівець повинен бути ознайомлений з такими якостями як здатність до аналізу та креативність. Запровадження компетентнісного підходу у вищому навчальному закладі потребує значних зусиль науковців та професорсько-викладацького складу вищів із визначення кола компетенцій, які мають бути сформовані у майбутнього фахівця, виокремленням їх змісту та критеріїв, які б дали змогу визначати рівень сформованості компетенцій [3].

Нажаль в Україні присутня нерелевантність вітчизняної вищої освіти сучасним світовим стандартам. На законодавчому рівні загальна регламентація стандартів вищої освіти в Україні визначено 10 статтею Закону України «Про вищу освіту» [4]. Сюди входить широкий перелік

вимог до освітньої програми: від переліку компетенцій майбутніх спеціалістів – до вимог до якості освіти та професійних стандартів. Проте, на практиці інертність української системи освіти разом з бюрократією сповільнюють освітню реформу та спричиняють відставання української вищої освіти від світових стандартів. Це стосується як навчальних програм і якості викладання, так й співвідношення ціна/якість освітніх послуг [1]. В Україні давно назріла необхідність нової реформи системи освіти в цілому, у тому числі й вищої, як її важливої складової. Це вимагає переосмислення застарілих підходів до навчання та пошуку відповідей на головні запитання: чому треба вчити, кого вчити, як вчити і навіщо вчити фахівців в Україні.

Особисте відношення кожного до необхідності розвитку науки та опанування вищої освіти також сповільнює процес розвитку вищої освіти в країні. Нове бачення процесу оволодіння знаннями, уміннями й навичками підвищує актуальність компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців, адже на першому плані постає не оволодіння вузькопрофесійними знаннями, а вміннями й навичками узагальненої професійної діяльності.

Стан вітчизняної економічної освіти характеризується як багато дисфункціональний та суперечливий, фундаментальними причинами якого є, як недостатня ідейно-принципова та науково-методична сформованість вітчизняної економічної освіти [2]. Саме на економічну освіту сьогодні у нашій країні покладається завдання виховання не лише професіоналів-підприємців, але й людей з високими особистісно-духовними, творчо-вольовими здібностями [2].

З погляду людського розвитку навчання має самостійну цінність тому, разом з професійними предметами важливого значення набувають гуманітарні дисципліни як засіб глибшого розуміння природних і соціальних явищ, а також місця людини в житті.

Гармонійне поєднання професійної компетентності та загальнолюдських цінностей, розуміння економічних закономірностей та соціокультурних тенденцій є ключовим пріоритетом вітчизняної економічної освіти, особливо в умовах, коли майбутні підприємці після отримання освіти зустрінуться зі складними реаліями трансформаційного суспільства.[3]

Тож, найважливішим напрямом розвитку економічної освіти, який необхідно перспективно діагностувати та прогнозувати, а також всіляко розвивати, є формування у свідомості населення, особливо у майбутніх спеціалістів-підприємців, глибокого розуміння світоглядно-ціннісної, фундаментально-феноменологічної значимості економічних знань і переконань, високої підприємницької компетентності у структурі особистості кожної людини.

До початку пандемії вже існувало дистанційне навчання в багатьох вищих закладах України, але на карантині ця форма навчання стала

більш популярною та виявилась зручнішою для багатьох студентів. Це також зумовлено переходом до інформаційного суспільства, для якого характерно збільшення обсягів інформаційних ресурсів, поява нових та постійна модифікація існуючих інформаційних та комунікаційних технологій у всіх сферах людської діяльності.

Наразі треба удосконалити функції і формат освіти, який буде спрямований на перетворення ролі викладача на щось більш сучасне. Він повинен не лише передавати студентам знання, але давати їм цілу систему soft-skills, навичок дослідницької роботи, розвитку власної кар'єри тощо. Викладачі не повинні бути прив'язані до одного навчального закладу, і в цьому сенсі можуть слугувати рольовою моделлю для власних студентів, демонструючи приклад успішної експертної та наукової кар'єри. Обидві сторони відносин, а саме викладачі та студенти, повинні бути зацікавлені у взаємодії та готові сприймати нову інформацію один від одного.

Отже, вважається необхідним на основі оновлення навчальних програм, при синхронній взаємодії МОНу, ЗВО та глибокого дослідження запитів сучасного ринку праці, створити систему моніторингу якості освіти та запровадити тісну співпрацю зі стейкхолдерами під час практичного становлення майбутніх фахівців. Важливо сьогодні більшу увагу звернути на дуальну освіту. Обов'язковим має стати впровадження нових інструментів, методів та підходів навчання [1]. Пропонується одним із напрямків оновлення зстососувати пошук нових засобів формування кваліфікованих фахівців для всіх галузей і, в першу чергу, спеціалістів з економіки, які будуть здатні у найближчому майбутньому організувати та здійснити такі економіко-соціальні перетворення, що дозволять Україні стати в один ряд із розвинутими європейськими державами.

Література:

1. Варава І.П., Коваль А.П. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні. 2021. С.30. URL: dspace.nau.edu.ua

2. Ортіна Г. Компетентнісний підхід у професійному розвитку студентів закладів вищої освіти. Соціально-відповідальне суспільство: реалії, виклики, перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. 2021. м. Мелітополь.

3. Попова Г.І. Перспективи розвитку національної економічної освіти під впливом глобальних перетворень світу. Освіта і наука. 2021. С.172. URL: e-journals.npu.edu.ua

4. Закон України «Про вищу освіту». Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція — Редакція від 01.09.2021, підстава - 1369-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 19.09.2022)

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Музиченко В.В.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та здійснення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічна доброчесність визначається як політика навчального закладу, що регулює його кодекс честі, правила, статут і передбачає дотримання суворих вимог, боротьбу зі списуванням, плагіатом та корупцією у академічному середовищі[1].

Варто зауважити, що основними принципами академічної доброчесності є повага та відповідальність. Особливо слід звернути увагу на розвиток таких чеснот у науковців в епоху Інтернету, як: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність.

Методи популяризації академічної доброчесності є наступні: проведення дискусій щодо академічної доброчесності, досліджень з питань академічної доброчесності.

Проведення дискусій щодо академічної доброчесності [2]:

- проведення дискусій з широкого кола питань, пов'язаних з академічною доброчесністю, серед членів академічної спільноти (студентів, викладачів, наукових працівників, представників адміністрації).

Популяризація академічної доброчесності:

- поширення серед членів академічної спільноти флаєрів, листівок, плакатів, буклетів тощо, які розкривають питання щодо порушення / дотримання академічної доброчесності.

- поширення серед членів академічної спільноти відеоматеріалів, які розкривають питання щодо порушення / дотримання академічної доброчесності.

- створення та підтримка тематично пов'язаних з академічною доброчесністю спеціалізованих інтернет-ресурсів та профілів у соціальних мережах (сторінок, груп, тощо).

- проведення спеціальних акцій та кампаній з популяризації академічної доброчесності (інсталяції, виставки, флешмоби, квести тощо).

Проведення досліджень з питань академічної доброчесності:

- проведення опитувань, анкетувань, інтерв'ю тощо членів академічної спільноти з питань академічної доброчесності.

- складання аналітичних звітів, довідок тощо на основі аналізу опитувань, анкетувань, інтерв'ю тощо членів академічної спільноти з питань академічної доброчесності.

•поширення результатів досліджень з питань академічної доброчесності на широкий загал.

Академічна доброчесність у ЗВО створює довіру до результатів навчання та підвищує подальшу кар'єрну успішність майбутніх фахівців. З огляду на важливість забезпечення академічної доброчесності, виникає потреба обговорювати це питання, аналізувати і, що найважливіше, пояснювати здобувачам освіти.

Таким чином, поняття академічної доброчесності залежить від демографічного, концептуального, вікового та культурного сприйняття. Для забезпечення правил академічної доброчесності у вітчизняному науковому товаристві, перш за все, необхідно:

1. Проводити просвітницькі кампанії (наприклад, Мерілендський кодекс честі передбачає суттєве залучення студентів до поширення академічної доброчесності за допомогою таких стратегій, як спільна робота з викладачами над зменшенням нечесної поведінки студентів, членство в колегіях з розгляду справ, а також проведення презентацій для інших студентів стосовно важливості доброчесності).

2. Зміцнювати самооцінку та відвагу студентів (акцент на студентському лідерстві)

3. Дати можливість студентській молоді самостійно обирати навчальні курси.

Література:

1. Навчання студентів академічній доброчесності: методичні поради Л.В. Савенкова, С.О. Чуканова; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. 39с. URL: https://ula.org.ua/images/uba_document/programs/academ_integrety/Academ_2_12_red3.pdf

2. Resnik D.B. Is it Time to Revise the Definition of Research Misconduct? *Accountability in Research*. 2019; Jan 16:1-15. URL: doi:10.1080/08989621.2019.1570156

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ

Музиченко В.В.

Поєднання традиційного й інноваційного – сьогодні головний тренд в освіті. Для сучасного українського суспільства надважливим завданням є вироблення перспективних орієнтирів розвитку й ефективних практик упровадження освітніх інновацій, реформування освітньої системи, трансформації її в ефективну модель освіти, яка б відповідала міжнародним стандартам.

Зазвичай під інновацією мають на увазі відкриття або ідеї інноваційного характеру, нові технології, новітні методики навчання тощо. Це певне нововведення, що не набуло широкого застосування в суспільній діяльності але, разом із тим, забезпечує розвиток і вдосконалення певного процесу.

Загальноприйнятим є концепт, що «інноваційна освітня діяльність» – це діяльність, спрямована на розроблення та використання у сфері освіти результатів наукових досліджень і розробок[1].

Нині спостерігаємо активне формування таких інноваційних освітніх трендів: 1) мобільне навчання (Mobile Learning)[2]. Прогнозується, що найближчим часом мобільне навчання стане галузевим стандартом і кожен здобувач освіти матиме доступ до освітнього інтерактивного мобільного додатку;

2) мікронавчання (Microlearning)[3]. Передбачає навчання типу «віч-навч», яке буде відкрите в он-лайн доступі для широкого загалу;

3) інклюзивне картування (Inclusive Mapping). У найближчій перспективі здобувачі освіти за допомогою геопросторових технологій і картування зможуть скласти цифрову карту своїх знань, якою будуть обмінюватися та вивчати карти інших, не виходячи з дому чи офісу. Це сприятиме доступу до освіти для всіх, незалежно від наявності особливих освітніх потреб;

4) більше інтерактивного відео (More Interactive Video)[5]. Нині спостерігається перехід від статичних презентацій до інтерактивних, що значно покращить взаємодію між доповідачем і слухачем. Це сприятиме розробленню та представленню у віртуальному просторі інтерактивних навчальних програм і відео-уроків;

5) розширена реальність (Augmented Reality)[4]. За допомогою інтерактивних технологій здобувач освіти ідентифікуватиметься з певною дійовою особою віртуального середовища (рухи тіла, розпізнавання голосу тощо). Це дозволить розширити інтерактивні можливості та персоналізувати навчання;

6) мобільні програми (Mobile Apps)[6]. Щоб посилити персоналізацію навчання, передбачається збільшення кількості освітніх мобільних додатків, що сприятиме наближенню освітнього контенту до здобувачів освіти та дозволить учителям організовувати цікаві та динамічні он-лайн заняття.

Утім упровадження інноваційних освітніх трендів на національному рівні потребує узгоджених дій усіх стейкхолдерів освіти, а також адаптації під час технологізації освітнього процесу.

Отже, нині в освітніх системах усіх без винятку країн спостерігається прискорення трансформації освіти в руслі її технологізації. Це потребує належного технічного й інформаційного супроводу, зокрема розроблення й упровадження національної ІТ-стратегії, забезпечення рівного доступу до електронних навчальних

ресурсів, формування цифрової компетентності у здобувачів освіти та педагогічних працівників тощо.

Література:

1. Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1171-17#Text>

2. M-learning (mobile learning) як нова технологія вивчення іноземної мови. URL: https://journal.osnova.com.ua/article/36046-%D0%9C-learning_%28mobile_learning%29_%D1%8F%D0%BA_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD

3. Microlearning – малими кроками до великих результатів. URL: <http://blog.ed-era.com/microlearning-malimi-krokami-do-vielikikh-riezultativ/>

4. Доповнена реальність (AR). URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-plus/arlit-course/>

5. More Interactive Video . URL: <https://www.wyzowl.com/what-is-interactive-video/>

6. Mobile Apps .URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mobile_app

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Серпухов М.Ю., Попова Л.М.

Якісна освіта на рівні світових стандартів вимагає відповідного матеріально-технічного забезпечення, оскільки для створення необхідних умов для навчання та підготовки майбутніх спеціалістів потрібно залучити висококваліфікований персонал, створити належні умови для практики, організувати навчальний процес, використовувати сучасні інформаційні технології та методичні розробки тощо. Нині у більшості випадків застаріла матеріально-технічна база у ЗВО України не дозволяє готувати спеціалістів на якісному рівні. Значний рівень зношеності обладнання, відсутність коштів для проведення повноцінної практики та дослідів, неможливість використання новітнього та сучасного обладнання, мала заробітна плата викладачів та допоміжного персоналу унеможливають підвищення якості освітніх послуг вітчизняних ЗВО.

В рамках цього дослідження ми розглянемо основні фактори, які впливають на якість організації навчання та ринок освітніх послуг в Україні в контексті формування механізму ціноутворення ЗВО.

Згідно з розробленою стратегією розвитку вищої освіти в Україні, ми маємо найбільш щільну мережу університетів, на 1 млн населення припадає 6,7 університету та 8 коледжів, технікумів і училищ [1]. Відсоток доступу до вищої освіти також є дуже значним – 82,7 %, за цим показником Україна у Глобальному інноваційному індексі 2020 році посіла 11 місце [1]. Проте якість надання освітніх послуг має тенденцію до погіршення, та не відповідає сучасним потребам бізнесу, що стимулює значну частину потенційних здобувачів вищої освіти (абітурієнтів) вступати до іноземних ЗВО та залишати Україну. ЗВО постійно відчують брак коштів та не мають можливості оновлювати матеріально-технічного забезпечення, стимулювати викладачів підвищеними заробітними платами, щоб надавати якісні освітні послуги, які відповідають потребам бізнесу.

Незважаючи на ряд законодавчих ініціатив стосовно розширення автономії ЗВО, в рамках якої вони можуть самостійно розвиватись, залучати фінансування та вільно розпоряджатись заробленими коштами, у практичній діяльності, реалізація цих законодавчих актів не дає реальної автономії закладам вищої освіти та не створює умов для подальшого розвитку.

Окрім фінансування діяльності ЗВО за рахунок коштів державного бюджету, залишається можливість фінансування діяльності ЗВО за рахунок надання освітніх послуг (в основному – оплата навчання здобувачів вищої освіти - контрактників) та виконання досліджень для господарюючих суб'єктів в рамках господарських договорів, а також отримання грантів.

Досліджуючи фінансування діяльності ЗВО за рахунок коштів державного бюджету, встановлено, що у більшості ЗВО вартість оплати за навчання для здобувачів вищої освіти, які навчаються за кошти фізичних та юридичних осіб була значно занижена у порівнянні з отриманим фінансуванням з бюджету за ідентичною спеціальністю. Щоб привести у відповідність вартість навчання, запроваджено індикативну собівартість навчання [1] та встановлено мінімальні індикативні ціни, які дорівнюють обсягу фінансування на одну особу розрахункового контингенту здобувачів із урахуванням індексів спеціальностей, рівнів вищої освіти та форм її здобуття. Таким чином зроблено спробу встановити об'єктивну вартість навчання за кошти фізичних та юридичних осіб.

Зараз на ринку освітніх послуг в сегменті підготовки здобувачів вищої освіти, ЗВО використовують стратегію демпінгу з метою збільшення набору абітурієнтів. В рамках дослідження ринку освітніх послуг – вартості навчання на освітньому рівні «бакалавр», механізм ціноутворення по Харківському регіону, який використовують ЗВО свідчить, що діапазон цін є практично ідентичним і не переходить межу мінімальної індикативної вартості навчання (відповідно до Постанови

КМУ «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» від 03.03.2020 № 191[2]), за якою вартість надання освітніх послуг не може бути меншим встановленого рівня. Такий стан справ приводить до того, що ЗВО конкурують одне з одним і скорочують можливість отримання гідної плати за надання освітніх послуг, у зв'язку з цим відчувають брак коштів та не мають можливості за рахунок основної своєї діяльності оновлювати матеріальну базу та підвищувати якість навчання.

Демпінг на ринку освітніх послуг приводить до максимальної доступності вищої освіти і веде до погіршення її якості. Зниження цінності вищої освіти разом з падінням якості, призводить до настання негативних наслідків в діяльності ЗВО і у суспільстві в цілому, змінюється ставлення до вищої освіти. Відповідно на це реагує ринок праці та роботодавці, які створюють свої корпоративні університети та перевчають випускників ЗВО на своїх програмах та курсах.

Таким чином, ЗВО доцільно переглянути підхід до ціноутворення та почати створювати освітні програми, орієнтовані на якість за відповідними цінами, які забезпечать можливість розвитку та надання високого рівня кваліфікації здобувачам вищої освіти.

Література:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

2. Постанова КМУ «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» від 03.03.2020 № 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text>

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СТРАТАП-РУХУ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ЗВО

Смачило В.В.

Підприємництво є рушійною силою розвитку економічної системи будь-якого рівня - міста, регіону, країни або їх об'єднань. Особливо важливим є розвиток малого та середнього бізнесу, який розглядається як драйвер зростання середнього класу. Важливу роль в цьому відіграє сформована культура підприємництва як складова загальної екосистеми. Важлива роль в формуванні сприятливої стартап екосистеми відводиться університетам як осередку молоді, науки, інноваційності та знань.

Формування підприємницьких навичок необхідно розвивати з шкільного віку та удосконалювати під час навчання у закладах вищої освіти. І це стосується не лише економічних спеціальностей, адже підприємницька діяльність є багатогранною та реалізується у всіх видах

економічної діяльності. Саме тому здобувачів вищої освіти необхідно орієнтувати не лише на кар'єрний розвиток як найманого працівника, а й як самозайняту особу, яка має креативне мислення, знання та вміння для започаткування та ведення власної справи. Окрім того, розвиток підприємницьких навичок під час навчання необхідно з точки зору зміни ментальності - люди бояться невдач, не готові ризикувати (правило три F – не працює); низька культура ведення бізнесу, що викликає проблеми домовленості між засновниками; недовіра традиційних інвесторів та бізнесменів до інвестування в стартапи та недовіра в цілому до інституцій влади та кредитної сфери [1]. В США, Ізраїлі та інших країнах невдалий стартап сприймається не як поразка всього життя, а досвід, який необхідно використати в подальшому. Відповідно, розвиток креативного мислення, підприємницьких навичок через формальне навчання є важливим фактором успіху особистості в майбутньому та зростання інноваційного підприємництва, малого та середнього бізнесу в країні.

Важливим в цьому процесі є створення колаборацій за участі держави, місцевої влади, університетів, бізнесу, міжнародних інституцій. Успішним є приклад проекту «Підприємницький університет», який реалізується за підтримки стартап-інкубаторів YEP спільно з Міністерством освіти і науки України, Міністерством цифрової трансформації України, Українським фондом стартапів, за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» та передбачає викладання в університетах дисципліни «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проектами» [2].

Даний проєкт реалізується вже другий рік поспіль та передбачає підтримку викладачів університетів, які дотичні до викладання дисципліни, не лише методичним забезпеченням, а й організаційним, освітнім та консультаційним. Проводяться семінари та тренінги за участі міжнародних фахівців, що дозволяє отримати актуальні знання, але й підвищити навички викладацької майстерності.

Крім того, що є важливим, здійснюється мережування та формується спільнота з однаковими цінностями та баченням подальшого розвитку стартапів та підприємництва в Україні. Здобувачі, під час опанування даного курсу, мають можливість створити власний стартап та представити його на краш-тесті, за успішності якого отримати фінансову підтримку, навчання за кордоном та інші види підтримки. Дотичний до цього процесу й Український фонд стартапів, який функціонує в Україні з 2018р. та надає консультативну, фінансову й інформаційну підтримку стартапам на різних стадіях розвитку.

Гарними прикладами сприяння розвитку стартап-руху на рівні міста є створення муніципальних стартап-центрів у м. Маріуполі [3] та м. Харкові [4]. Дані інституції коригують розвиток підприємницької активності у відповідності із потребами міста (регіону) за SMART-

спеціалізаціями. При цьому залучають університети до співпраці та місцевий бізнес, який зацікавлений в інноваційних розробках та науковому потенціалі закладів вищої освіти.

Отже, стимулювання розвитку стартап-руху в Україні на даний момент, здійснюється за підтримки проєктів співпраці між університетами, міжнародними інституціями, громадськими організаціями, профільними міністерствами та іншими, дотичними структурами. Така співпраця є досить ефективною, а участь в подібних проєктах сприяє зближенню університетської освіти з потребами ринку праці, формує у здобувачів підприємницькі навички та орієнтує їх на самозайнятність та створення власної справи.

Література:

1. Смачило В., Халіна В., Чайка Д. Формування локальної стартап-екосистеми. Економіка та суспільство. 2021. (23) URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/148/142>
2. «Підприємницький університет» – новий рік розвитку інновацій та стартап-проєктів у закладах вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/pidpriyemnickij-universitet-novij-rik-rozvitku-innovacij-ta-startap-proyektiv-u-zakladah-vishoyi-osviti>
3. 1991 Mariupol URL: <https://cutt.ly/1kcTYx3>
4. Про вжиття заходів щодо створення Харківського муніципального стартап-центру URL: <http://kharkiv.rocks/reestr/681132>

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Тохтамиш Т.О., Лісняк А.А.

Необхідність розробки Стратегії розвитку вищої освіти [3] викликана завершенням у 2021 р. дії Національної стратегії розвитку освіти в Україні (Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [2]), посиленням глобальних викликів, які виникли перед світовою економікою на сьогодні, посиленням впливу глобального ринку праці й освітніх послуг, ризиків і загроз, які повстали перед економікою країни в останні роки, а найбільше – розвитком технологій нового покоління, загостренням демографічних і соціальних проблем тощо.

Головною проблемою розвитку вищої освіти залишається відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, що ускладнює створення моделі вищої освіти, адекватної цілям майбутнього країни.

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» [1] підготовка фахівців здійснюється за освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий (з коротким циклом навчання) з присвоєнням

- освітньо-професійного ступеня «молодший бакалавр»,
- перший (бакалаврський) рівень з присвоєнням ступеня «бакалавр»,
 - другий рівень – «магістр»,
 - третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) – «доктор філософії» / «доктор мистецтв»,
 - вищий науковий рівень – «доктор наук».

Вища освіта в Україні має масовий характер, рівень охоплення вищою освітою населення традиційного офіційного віку навчання є високим – 82,7 %, за цим показником Україна у Глобальному інноваційному індексі 2020 р. посіла 14-те місце зі 131 країни. Меншим є охоплення у Німеччині (70,2 %, 28-ме місце), Польщі (67,8 %, 34-те) та Великій Британії (60 %, 46-те місце).

В проєкті зазначено, що за даними Міжнародної Асоціації Університетів (WHED – World Higher Education Database¹⁴), у світі налічується близько 18 400 університетів. В Україні мережа університетів – одна з найбільш щільних: на 1 млн населення припадає 6,7 університету та 8 коледжів, технікумів і училищ. Ще більша щільність у Польщі – 9,2 університету (та прирівняні до них ЗВО), у Німеччині та Великій Британії мережа менша за охопленням (4,3 та 3,7 університетів відповідно).

Згідно даних Мінстату кількість ВНЗ поступово зменшується – станом на початок 2019/2020 н.р. кількість університетів, інститутів, академій зросла порівняно з 2014/2015 н.р. на 1,4% (до 281). Однак кількість технікумів, коледжів та училищ стала меншою на 12,7% (338 закладів).

Кількість університетів, академій та інститутів державної форми власності в Україні у 2018 р. становила 209 закладів, або 74,4%. Подібний розподіл між державною та приватною формами у Німеччині (66,3% державних університетів), у Польщі та Великій Британії ситуація протилежна – питома вага державних університетів складає 38,1% та 21,8% відповідно, але однозначного висновку про ефективність тієї чи іншої форми власності ЗВО зробити не можна.

Розвиток інфраструктури вищої освіти в Україні демонструє дві ключові тенденції: стрімке зниження кількості технікумів, коледжів та училищ, які готували спеціалістів технічних спеціальностей, зростання чисельності університетів, академій і інститутів, навчання в яких орієнтовано на більш ґрунтовну підготовку.

Не перший рік Україна потрапляє до рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings¹⁶, який визначає країни із найсильнішими в світі системами вищої освіти. У цьому рейтингу з 50 досліджуваних країн у 2018 р. Україна посіла 44-те місце.

Водночас у системі вищої освіти існує низка проблем, які разом із суттєвими зовнішніми та внутрішніми викликами створюють ризики та

негативно впливають на можливості розвитку. Зокрема в документі згадуються низький рівень автономії ЗВО та демографічні ризики. Якщо у 2008 р. на 10 тис. населення припадало 512 студентів університетів, академій та інститутів, то в 2019 р. показник склав вже 302 особи. А кількість студентів коледжів, технікумів, училищ на 10 тис. населення України за період, що розглядається, мала стійку тенденцію до зниження – майже в три рази, зі 120 студентів у 1995 р. до 41 у 2019 р. При цьому зберігається зростання освітньої еміграції – українці виїжджають навчатися до Польщі, Німеччини, Канади, Чехії тощо.

Ще одна проблема – це невідповідність структури підготовки поточним і перспективним потребам ринку праці та невідповідність навичок випускників ЗВО потребам роботодавців, а також слабкий зв'язок ЗВО з наукою та бізнесом.

Незатребуваність вищої освіти за спеціальностями природничого та технічного (за винятком комп'ютерних наук) напрямків призводить до спотворення структури контингенту студентів та абітурієнтів за науковими напрямками. Причиною цього є незадовільний стан і сировинна спрямованість економіки країни. Мала кількість високотехнологічних виробництв не створює достатнього попиту і не гарантує працевлаштування майбутніх фахівців. Водночас існує розрив між структурою підготовки кадрів і потребами ринку праці.

Стратегії визначили цілі розвитку системи вищої освіти України до 2031 р. [3]:

- покращення системи управління освітою і забезпечення автономії ЗВО;
- забезпечення збалансованості ринку праці фахівців з вищою освітою;
- забезпечення якості і доступності вищої освіти для різних верств населення;
- інтеграція науки, освіти та бізнесу для економічного зростання країни;
- розвиток кадрового потенціалу вишів;
- розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя;
- інтеграція в європейський і світовий освітній простір з урахуванням національних інтересів.

Основними очікуваними результатами Стратегії є подолання проблем вищої освіти, найбільш повне використання її можливостей та запобігання національних і глобальних ризиків, зокрема: створення ефективної системи управління на основі доцільного поєднання автономії з м'яким державним регулюванням; досягнення стабільності фінансування діяльності та розвитку ЗВО на основі паритету державного фінансування та залучення коштів бізнесових структур, фізичних осіб, іноземних інвесторів; досягнення стабільного фінансування науково-

дослідної діяльності ЗВО завдяки активній співпраці ЗВО з комерційним сектором; підвищення рейтингу українських науковців, ЗВО і у цілому системи вищої освіти до середнього по країнах ЄС; набуття студентами високого рівня універсальних і професійних компетенцій; досягнення рівня інклюзії, який відповідає найвищому рівню країн ЄС тощо.

У 2031 р. має бути розроблена нова Стратегія розвитку вищої освіти, узгоджена зі Стратегією соціально-економічного розвитку країни, стратегією науково-технічного та інноваційного розвитку. Альтернативним варіантом може бути створення інтегрованої стратегії розвитку освіти, науки й інновацій.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України № 76-VIII від 28.12.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.

РОЗВИТОК SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Шептуха О.М.

Здобувачі вищої освіти практично у будь-якій сфері потребують як компетентностей та навичок, необхідних для конкретної професії (hard skills), так і певного універсального набору рис та вмінь (soft skills). Терміни hard і soft skills беруть початок у військовій справі. У 1959 році армія США почала розробляти науково обґрунтований підхід до підготовки військовослужбовців. В ході розробки дослідники виявили важливість для військовослужбовців не тільки професійних навичок (hard skills), але й універсальних компетенцій (soft skills), які не піддаються планомірному вивченню. Розуміння відмінностей між soft і hard skills було виражено у доктрині "Системи проектування військової підготовки" 1968 року таким чином: hard skills є навичками роботи переважно з машинами, soft skills - навичками роботи з людьми та паперами. Після того, як терміни прижилися у військовій науці і психології, вони перейшли у вільне вживання у сфері бізнесу [1].

Відмінності hard skills від soft skills полягають у наступному:

1. Щоб бути успішним в освоєнні hard skills, необхідний інтелект (ліва півкуля мозку, IQ, логіка), для розвитку soft skills потрібна "емоційність" (права півкуля мозку, EQ, емпатія).

2. Вимоги до hard skills залишаються незмінними незалежно від компанії, в якій працює особа, співробітників і корпоративної культури. Soft skills, навпаки, мінливі і ситуативні.

3. Оволодіти hard skills можна у навчальних закладах (школа, ЗВО, додаткові курси). На відміну від hard skills, для освоєння soft skills не існує легких покрокових інструкцій: людина або має будь-яку якість від народження, або набуває її з досвідом, шляхом проб і помилок. Soft skills освоюються повільніше, ніж hard skills.

4. Для hard skills існують підтверджуючі сертифікати та дипломи про те, що співробітник має необхідні професійні навички. Soft skills не мають сертифікації і довести їх наявність набагато важче.

Можна назвати три групи професій за співвідношенням soft і hard skills:

1. Професії, в яких превалює hard над soft;

2. Професії, у яких необхідні в рівній мірі обидва види навичок (юристи, бухгалтери, митники). Цим фахівцям потрібний набір професійних навичок, а також комунікабельність, організованість, толерантність, доброзичливість, так як вони працюють з людьми;

3. Професії, в яких превалюють soft skills (сфера продажів, бізнес, політика, творчі професії). У ефективних продажах задіяні найрізноманітніші соціальні компетенції: вміння говорити красиво і грамотно, виступати публічно, вміння слухати, вміння заручитися підтримкою співрозмовника, впевненість у собі.

Одним з критеріїв оцінювання якості освітньої програми ЗВО під час її акредитації є те, що «освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям» [2].

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти визначає, що «Soft skills (м'які навички, соціальні навички, навички успішності) дозволяють випускникам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці. До них відносяться навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, вміння полагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості deadline, здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення, креативність...Іноді вживається термін transferable skills (навички, що можна переносити) – навички, що вважаються цінними на будь-якому робочому місці, незалежно від професійної сфери» [3].

Як правило, soft skills – це наступні навички, які роботодавці зазвичай очікують побачити в кандидатах:

1. Комунікативні навички. Комунікативні навички важливі для будь-якого професіонала. Вони включають письмове, вербальне і невербальне спілкування. Крім того, важливі комунікативні навички - вести суперечку і відстоювати свою позицію, спілкування в конфліктній

ситуації, вміння слухати і вести інтерв'ю/бесіду, підтримка коротких бесід ввічливості, рукостискання і т. ін.

2. Уміння виступати публічно. Хоча далеко не всім в роботі доводиться регулярно проводити тривалі презентації, але майже всім доводиться виступати на нарадах, представляти інформацію своїм колегам або спілкуватися з командою.

2. Навички роботи в команді. Професіоналу потрібні навички міжособистісного спілкування, щоб налагодити комунікацію з колегами. Необхідно вміти делегувати відповідальність, налагоджувати ефективне спілкування та досягати спільної мети. Також в роботі знадобляться навички вирішення конфліктів, створення, управління і побудови відносин в команді.

3. Управління часом. Навички тайм-менеджменту необхідні, щоб справлятися із завданнями вчасно, не відчуваючи дискомфорту або відчуття, що завдання стають більше вас.

4. Гнучкість і адаптивність. Більшість видів діяльності вимагають певного рівня гнучкості, адаптивності і здатності змінюватися. Важливо вміти поглянути на проблему з різної перспективи і при зміні ситуації коригувати свій робочий процес.

5. Лідерські якості. Незалежно від посади і ролі в компанії, лідерські якості також важливі для будь-якого професіонала. Вони можуть проявлятися в умінні спокійно працювати у напруженому середовищі, приймати рішення, встановлювати цілі, планувати, пріоритизувати, прагненні до розвитку і зростання.

6. Особисті якості. Навички, пов'язані з міжособистісними відносинами - це комплекс soft skills, які дозволяють налагоджувати ефективну роботу з колегами, менеджерами, клієнтами і т. ін. Цей тип навичок також важливий для нетворкінгу і кар'єрного зростання. Вони включають здатність планувати і управляти своєю кар'єрою, креативне і критичне мислення, емоційний інтелект, уміння встановити і дотримуватися особистих і професійних кордонів, етичність, чесність, терпіння, наполегливість, впевненість у собі, повагу до оточуючих, вміння справлятися зі стресом і т. ін. [4].

Експерти LinkedIn склали рейтинг професійних і особистісних навичок, які будуть затребувані на ринку праці у 2020 році. Найважливіший soft skill – це креативність. Крім неї, в рейтинг-2020 увійшли вміння переконувати, працювати в команді і адаптуватися [5].

Варто визнати, що soft skills – це компетенції майбутнього. Вони дозволяють випускникам та викладачам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці.

Література:

1. Болибок В. Что такое hard и soft skills? В чем разница? Что важнее для развития Вашего бизнеса? URL:

<https://www.linkedin.com/pulse/%D1%87%D1%82%D0%BE-bolibok> (дата звернення 24.09.2021).

2. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 року №977. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33851.html (дата звернення 24.09.2021).

3. Глосарій: рішення НАЗЯВО №9 від 29.08.2019 р. URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/dnu/polozhennya/yakist_osvity/NAZYAVO_Glosari_j.pdf (дата звернення 24.09.2021).

4. Захарчук М. Soft skills: 7 важных навыков для любой профессии. URL: <https://thepoint.rabota.ua/soft-skills-7-vazhnyh-navykov-dlya-lyuboy-professyy/> (дата звернення 24.09.2021).

5. Top hard и soft skills, необходимых для работы в 2020 году. <https://www.hr-director.ru/news/67901-qqn-20-m01-top-hard-i-soft-skills-neobhodimyh-dlya-raboty-v-2020-godu> (дата звернення 24.09.2021).

ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Аванесова Ніна Едуардівна – професор, завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури, доктор економічних наук.

Бутенко Анатолій Анатолійович – аспірант кафедри геотехніки підземних та гідротехнічних споруд Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Вінниченко Олена Вікторівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Временко Людмила Василівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Докуніна Катерина Ігорівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Дорошенко Ганна Олександрівна – професор кафедри економіки та менеджменту Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор економічних наук.

Калініченко Людмила Леонідівна - професор кафедри економіки та менеджменту Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор економічних наук.

Колєдіна Катерина Олександрівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Кондратенко Діана Володимирівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Колодяжна Тетяна Вікторівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Лісняк Андрій Анатолійович – доцент, начальник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук.

Марченко Ольга Василівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Мордовцев Олександр Сергійович – доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Музиченко Вікторія Владиславівна – експерт з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Нечаєва Аліна Сергіївна – студентка групи МО-21 кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Сергієнко Юлія Іванівна – асистент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Серпухов Максим Юрійович – проректор зі стратегічного розвитку Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, кандидат економічних наук, доцент.

Смачило Валентина Володимирівна - професор кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова, доктор економічних наук.

Попова Лілія Миколаївна – професор кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук, доктор юридичних наук.

Тохтамиш Тетяна Олександрівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Шептуха Олена Михайлівна – доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури, кандидат економічних наук.

Шкарлат Наталія Юріївна – старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

Матеріали всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

7 жовтня 2021 р.

Відповідальний за випуск: проф. Успенко В.І.

Комп'ютерне редагування: Докуніна К.І.